

«آپارتاید جنسیتی در افغانستان: از کوچه های کابل تا فضای دیجیتال جهانی»

گزارش

مقدمه

در روز شنبه تاریخ ۰۶ دسامبر ۲۰۲۵، ابتکار برین برای توسعه با همکاری شورای بانوان جبهه مقاومت ملی و انجمن جهانی برابری چهارمین سلسله برنامه مجمع دموکراسی برین را تحت عنوان «آپارتاید جنسیتی در افغانستان: از کوچه های کابل تا فضای دیجیتال جهانی» برگزار کرد. این برنامه در آستانه روز جهانی «پایان دادن به خشونت علیه زنان» برگزار شد. بر اساس آمار سازمان ملل، دست کم یک زن از هر سه زن در جهان، یعنی بیش از ۸۴۰ میلیون زن، حداقل یک بار در زندگی خود خشونت فیزیکی یا جنسی را تجربه کرده اند. با این حال، وضعیت زنان در افغانستان به مراتب ناگوارتر است. بازگشت طالبان به قدرت در سال ۲۰۲۱، با وضع محدودیت های شدید و سیستماتیک، به ویژه در دسترسی به آموزش، فعالیت های اجتماعی و سیاسی، افغانستان را به «زندان تمام عیار برای دختران» تبدیل کرده است. بسیاری از کارشناسان این وضعیت را «آپارتاید جنسیتی گسترده و سیستماتیک» می خوانند.

این آپارتاید جنسیتی، تنها محدود به مرزهای فیزیکی نبوده و اکنون به فضای دیجیتال نیز تسری یافته است. آزار و اذیت آنلاین، تهدید های دیجیتال و عملیات سایبری سیستماتیک علیه زنان فعال، خبرنگاران و مدافعان حقوق زنان در داخل و خارج از کشور، از جمله چالش های اصلی مورد بحث در این برنامه بود.

هدف این وبینار، ارتقای گفت و گو، ایجاد آگاهی، تبادل نظر و یافتن راهکارهایی عملی برای تقویت صدای زنانی بود که در داخل افغانستان خاموش شده اند.

جزئیات برنامه

این برنامه در قالب یک وبینار توسط «ابتکار برین برای توسعه» با همکاری نهاد های یاد شده برگزار شد.

❖ **هدف اصلی:** ارتقای گفت و گو و ارائه راهکارهای عملی برای کمک به زنان و دختران افغان در شرایط دشوار.

❖ **بستر:** استفاده از کمپاین روز جهانی «پایان دادن به خشونت علیه زنان.»

❖ **مخاطب:** فعالان حقوق زنان، مسائل اجتماعی و سیاسی.

پنل بحث ترکیبی: آپارتاید جنسیتی در افغانستان: ابعاد فیزیکی و تروریسم سایبری

بحث اصلی برنامه بر تحلیل و بررسی ابعاد مختلف آپارتاید جنسیتی تمرکز داشت؛ از ممنوعیت های فیزیکی اعمال شده توسط طالبان در کوچه و خانه، تا خشونت های نوین در فضای دیجیتال که صدای زنان را در سطح جهانی سرکوب می کند.

سخنرانان برنامه

در این برنامه، مهمانان ویژه ای که در زمینه حقوق زنان و مسائل اجتماعی و سیاسی فعال هستند، حضور داشتند:

❖ **خانم نگاره میرداد:** معاون سفارت جمهوری اسلامی افغانستان در پولند

❖ **خانم منیره یوسف زاده:** معاون اسبق وزارت دفاع ملی جمهوری اسلامی افغانستان

❖ **خانم زهرا کاظمی:** تحلیلگر سیاسی و رئیس شورای بانوان جبهه مقاومت ملی افغانستان

❖ **خانم خجسته الهام:** شاعر، نویسنده و کارشناس حوزه مطالعات زنان

تحلیل محتوای سخنرانان

دیدگاه خانم نگاره میرداد (تعریف و ابعاد آپارتاید جنسیتی):

❖ **تعریف آپارتاید:** اعمال سیاست های عمدی و سیستماتیک طالبان که مشابه آپارتاید آفریقای جنوبی است. او اشاره کرد که طالبان بیش از ۲۰۰ فرمان برای حذف و محدود کردن زنان صادر کرده اند.

❖ **تفاوت با آپارتاید سنتی:** برخی محدودیت های طالبان (مانند منع سفر زنان) حتی «وحشیانه‌تر» از رژیم آپارتاید آفریقای جنوبی است.

❖ ابعاد آپارتاید:

○ **حقوقی:** محرومیت سیستماتیک از حقوق اولیه از طریق فرمان های امیرالمؤمنین.

○ **اقتصادی:** حذف زنان از نهاد های دولتی، خصوصی و بین المللی، که منجر به فروپاشی پایه های اقتصاد و فقر درازمدت خواهد شد.

○ **اجتماعی/روانی:** حذف زنان نه تنها از جامعه، بلکه از تصمیم گیری های خانوادگی؛ تا جایی که این محدودیت ها به یک روند عادی در برخی خانواده ها تبدیل شده است. وی بر نیاز جدی زنان به حمایت روحی و روانی در آینده تأکید کرد.

دیدگاه خانم زهرا کاظمی (خشونت نهادینه شده و تروریسم سایبری):

❖ **نهادینه شدن خشونت:** خشونت علیه زنان در افغانستان از سطح فردی فراتر رفته و به یک موضوع جمعی و سیستماتیک با رنگ و بوی فرهنگی تبدیل شده است. طالبان زن را در حد «جنس درجه دو» یا یک «شی» تعریف می کنند.

❖ **خشونت دیجیتال:** فضای دیجیتال که تنها پناهگاه زنان باقی مانده است، اکنون صحنه آزار و اذیت آنلاین، حملات هماهنگ شده و استفاده غیراخلاقی از تصاویر برای خاموش کردن صدای زنان شده است.

❖ **روایت سازی طالبان:** طالبان از فضای دیجیتال برای تبلیغات و «عادی سازی» قوانین زن ستیزانه خود استفاده می کنند و با نشر تصاویر ساختگی، تلاش می کنند وضعیت را «عادی» جلوه دهند تا مشروعیت کسب کنند.

❖ **پیامدهای خشونت دیجیتال:** ایشان به مورد غم انگیز خودکشی یک دختر به دلیل حملات شدید سایبری و تهدید های مکرر پس از مطالبه حق تحصیل اشاره کرد. همچنین، بالا بودن آمار خودکشی در میان زنان و دختران جوان و افزایش خشونت در خانواده ها به دلیل قوانین مردسالارانه طالبان مورد تأکید قرار گرفت.

دیدگاه خانم منیره یوسف زاده (ریشه ها و ماهیت خشونت آنلاین):

• **شکل نوین خشونت:** خشونت دیجیتال را «شکل نوین و مدرن خشونت» نامید که پس از بازگشت طالبان سه برابر افزایش یافته است، به ویژه علیه فعالان و خبرنگاران.

• **دلایل آسیب پذیری جامعه:** دلیل تبدیل شدن افغانستان به «شکار خوب» برای ترور شخصیت زنان را در موارد زیر خلاصه کرد:

- فرهنگ عمیق مردسالارانه: ریشه در باورهای نادرست دینی دارد که آزادی زن را تهدیدی برای مرد می داند.
- کمبود سواد رسانه ای: اشتباه گرفتن «آزادی بیان» با «آزادی دهان»، که فضای مجازی را به میدان امنی برای آزار روانی تبدیل کرده است.
- ارتش سایبری طالبان: خشونت آنلاین علیه زنان افغانستان را بخشی از یک برنامه سیستماتیک توسط «لشکر سایبری» بسیار منظم طالبان دانست که برای خاموش کردن صدای فعالین استفاده می شود.

دیدگاه خانم خجسته الهام

- آپارتاید جنسیتی سیستماتیک:
 - حذف کامل زنان از حقوق، اقتصاد و جامعه توسط طالبان؛ یک سیستم سرکوب سازمان یافته.
 - ❖ تروریسم سایبری علیه زنان:
 - انتقال سرکوب به فضای دیجیتال از طریق آزار و تهدید توسط "ارتش سایبری طالبان" برای خاموش کردن صدای فعالان.
 - ❖ عادی سازی خشونت:
 - استفاده طالبان از تبلیغات و ریشه های فرهنگی مردسالارانه برای مشروعیت بخشیدن به قوانین زن ستیزانه خود.
 - ❖ راهبرد: اتحاد و مستند سازی:
 - ضرورت ایجاد اتحاد داخلی و مستند سازی دقیق خشونت ها برای به رسمیت شناختن آپارتاید جنسیتی در سطح جهانی.

راهبردهای مقابله با آپارتاید جنسیتی: از مستند سازی تا اتحاد داخلی و مقابله سایبری

مهمانان برنامه برای مقابله با آپارتاید جنسیتی و خشونت های مرتبط با آن، راهبردهای زیر را ارائه کردند:

- ❖ اسناد سازی و ضد روایت سازی: جمع آوری مستند و روایت های بومی از داخل افغانستان و قربانیان خشونت های سیستماتیک و انتقال آن ها به نهاد های بین المللی برای زیر سؤال بردن روایت طالبان و به رسمیت شناختن آپارتاید جنسیتی.
- ❖ ایجاد اتحاد و انسجام داخلی: لزوم ایجاد یک «اتحاد کلان» و «اجماع گسترده» میان تمام فعالان حقوق زنان برای مبارزه منسجم علیه سیاست های طالبان، زیرا نبود همگرایی موجب تداوم آپارتاید شده است.
- ❖ آگاهی دهی عمومی و مقابله درونی: افزایش آگاهی عمومی در داخل افغانستان برای تغییر افکار عمومی. همچنین، لزوم آگاه سازی زنان برای بررسی دقیق رفتار مردان خانواده و تشخیص رفتارهای زن ستیزانه و جلوگیری از عادی سازی محدودیت ها.
- ❖ تعریف تروریسم سایبری: اعمال خشونت آمیز طالبان در فضای مجازی، به ویژه علیه فعالان حقوق زن، باید به عنوان «تروریسم سایبری» تعریف و برای مقابله با آن از ابزارهای دیجیتالی استفاده شود.

نتیجه گیری: ضرورت اقدام منسجم و چند وجهی برای احقاق حقوق زنان

بررسی های انجام شده در این وبینار نشان می دهد که وضعیت زنان در افغانستان فراتر از یک بحران حقوق بشری مقطعی است و به عنوان یک آپارتاید جنسیتی سیستماتیک توسط یک رژیم زن ستیز نهادینه شده است. این سرکوب از مرزهای فیزیکی عبور کرده و به شکل تروریسم سایبری در فضای دیجیتال ادامه دارد.

ابتکار برین برای توسعه

Bareen Initiative for Development (BID)

مقابله مؤثر با این روند نیازمند یک اقدام منسجم و چند وجهی است که بر مستند سازی دقیق خشونت ها، ایجاد یک اتحاد سراسری میان فعالان، و آگاهی دهی در سطح خانواده ها و جامعه تأکید داشته باشد. موفقیت در مبارزه با آپارتاید جنسیتی، نیازمند به چالش کشیدن روایت طالبان در سطح جهانی و حمایت از مقاومت داخلی است.